

5. Міщенко О. В. Тафальний ландшафт в структурі міста (на прикладі м. Луцька). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, серія: Географія*. 2019. № 2 (75). С. 49–54 <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2019.75.8>
6. Міщенко О. В. Трансдисциплінарний підхід у вивченні сакральних ландшафтів. Шацьке поозер'я в контексті змін клімату, Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від дня народження професора Петліна В. М. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки. 2021. С. 138-139.
7. Міщенко О. В. Сакральний ландшафт: теорія, методологія, практика. Луцьк: Вежа-Друк. 2024. 360 с.
8. Jahn T., Bergmann M., Keil F. Transdisciplinarity. Between mainstreaming and marginalization. *Ecological Economics*. 2012. № 79. P. 1–10.
9. Renn, O. Transdisciplinary Approaches to Understand and Facilitate Transformations Towards Sustainability. In: Rezaei, N. (eds.) *Integrated Science. Integrated Science*, vol 1. Springer, Cham. 2021. P. 127-144 https://doi.org/10.1007/978-3-030-65273-9_7
10. Schuppenlehner-Kloyber E., Penker M. Managing group processes in transdisciplinary future studies: How to facilitate social learning and capacity building for self-organised action towards sustainable urban development? *Futures*, № 65. 2014. P. 57–71 <https://doi.org/10.1016/j.futures.2014.08.012>.

ДОСЛІДЖЕННЯ АГРАРНОЇ ГЕОГРАФІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ДОКТОРА ГРИГОРІЯ ВЕЛИЧКА

Перхач О.Р., Ровенчак І.І.

oxana.perkhach@ukr.net, ir_pavuk@ukr.net

Львівський національний університет імені Івана Франка

The purpose of the article is to analyze the contribution of Dr. Hryhorij Velychko to the study of agrarian geography. The work of the agricultural society «Silskyj hospodar» is characterized. The areas of activity of the scientist in the “Silskyj hospodar” society are considered – the popularization of the latest agricultural technologies at that time, the organization of branches of the society, the publication of printed works on the issues of agricultural production. The educational and scientific work of H. Velychko in the field of agriculture is analyzed. The main works of the scientist in the field of agrarian geography are named. The significance of H. Velychko’s research is described.

Key words: *agrarian geography, Hryhorij Velychko, research areas, pedagogical activity, «Silskyj hospodar».*

У науковій діяльності українського географа і природознавця доктора Григорія Величка проявляються різноманітні напрями досліджень. З 1893 до 1903 р. Г. Величко визначився як вчений-географ. 1894-1905 рр. активно працював в галузі географічного і картографічного українознавства, викладав у семінаріях і гімназіях Львова, Дрогобича, Станіслава, Тернополя. З 1906 до поч. 20-х років XX ст. від педагогічної і наукової праці переходить до аграрної і видавничої сфери [4]. 1927-1932 рр. повернувся до наукової діяльності в Українському науково-дослідному інституті географії і картографії у Харкові. Особливе зацікавлення викликає дослідження ним аграрної географії. Прив’язаність до землі пояснюється тим, що Г. Величко виріс у сім’ї хліборобів, а також тим, що сільське виробництво з давніх часів було провідною галуззю господарства. Позитивний вплив на розвиток агрогеографії перейшов Величку від його вчителя, краківського геоботаніка Антоні Ремана.

Аграрні проблеми не були вирішені в той час. Покращити аграрну ситуацію, поліпшити сільськогосподарський стан взялась «Просвіта». Просвітницьку роботу вів і Величко, перші свої лекції читав в «Просвіті». Рільниче товариство «Сільський господар» виникло з «Просвіти» і було засноване як перше українське хліборобське товариство. Організаційно засноване воно було у містечку Олесько Золочівського повіту на Галичині 23 березня 1899 р. Г. Величко проводив роз'яснювальну і просвітницьку роботу, їздив краєм і популяризував господарські завдання Товариства, організовував конференції про рільниче господарство, садівництво і городництво, годівлю тварин. Величко побував у багатьох громадах Галичини – Грибовичі-Великі, Дорошів Великий, Нове Село, Завертів, Гребенці, Куликів, Мервичі, Мачишин, Мокротин, Скварява, Жовква, Замочок, Туринка, Добросин, Рава-Руська, Любич, Вербиці, Пуддубці, Винники та ін. Засновував філії у Глинянах, Перемишлянах, Рогатині, Бібрці, Кам'янці-Струмиловій, Радехові, Буську, Ходорові, Бурштині, Станіславові, Богородчанах, Солотвині, Надвірній, Тисмениці, Товмачі, Обертині, Городенці, Заліщиках, Мельниці, Борщеві, Чорткові, Гусятині, Копичинцях, Скалаті, Галичі, Скалі, Калуші, Войнилові, Бережанах, Підгайцях, Бучачі, Терехові, Тернополі, Збаражі, Новому Селі, Зборові, Янові, Городку, Мостиськах, Добромилі, Лісько і Сяноку [2]. Величко був членом викладацького комітету при раді Львівської філії «Сільського господаря» за той час було засновано понад 600 гуртків і більше 40 філій (1910 р.) [3]. Величко виступав з доповідями під час поїздок по громадах. На основі цього у громадах створювались окремі філії, гуртки на яких на прикладах роз'яснювали селянам як покращити ведення сільського господарства. А саме вибирали показові ділянки і навчали селян вирощувати городину, обробляти ґрунт, обстежувати рослини, застосовувати добрива, боротись з хворобами і бур'янами, збирати врожай.

Переїмати дослідну справу Величко їздив у США (1911 р.), Німеччину (1913 р.). З 1909 р. товариство «Сільський господар» почало видавничу діяльність («Господарська часопись»). У 1917 р. Величко був іменований редактор садівництва, городництва, рільництва цього товариства. У Бібліотеці «Сільського господаря» з'явилися праці Г. Величка: «Селянський город яринний» (1911 р.), «Кукурудза карличок (Nanerottolo)» (1913 р.), «Управа люпину або вовкині» (1913 р.), «Сумішки конюшини з травами» (1913 р.), «Пашні бураки» (1916 р.).

У товаристві було шість секцій: правничо-економічна, технічно-рільнича, зоотехнічна, городничо-садівнича, пасічницька і торговельна. Від 1909 р. Величко був членом городничо-садівничої секції Товариства «Сільський господар», спочатку секретарем, пізніше як голова. Відомо багато праць вченого за якими проводили навчання селян: «Про рістню на квасних і добрих сіножатях» (21.X.1911 р., Винники), «Про управу ярин» (24.III.1911 р., Лисиничі), «Про рільничу організацію» (16.V.1911 р., Грибовичі), «Про городництво» (6.IX.1911 р., Жиравка), «Про управу городини» (3.XII.1911 р., Малехів), «Про потребу молочної господарки і про управу пашних ростин та сіножатий» (16.XII. 1913 р., Пікуловичі) та багато інших праць у різних місцевостях [5, с. 83-84]. Серед праць виділяється книга «Управа ярин» (1905 р.) (рис. 1).

Рис. 1. Д-р. Величко Григорій. Управа ярин [1]

З 1913 р. – Величко був членом технічно-рільничої секції Товариства. Рільничо-технічна секція розвинула свою діяльність у таких напрямках: 1) поширення раціонального вирощування пашних (кормових) рослин; 2) поширення управи сіножате́й; 3) поширення заходів щодо поліпшення громадських пасовищ; 4) поширення нових родів озимого збіжжя; 5) впровадження незнаних або маловживаних серед загалу рільничого населення господарських знарядь, потрібних і практичних для управи пашних (кормових) рослин, сіножате́й, пасовищ і збіжжя [2]. У 1918 р. робота сільського господаря була на деякий час припинена, але в 1918-1925 рр. Величко вернувся до городництва й насінництва.

Діяльність Григорія Величка у «Сільському господарі», його наукова та видавнича справа, сприяли піднесенню аграрної культури українського населення Галичини, розвитку української наукової аграрної географії.

Список використаних джерел:

1. Др. Величко Григорій. Управа ярин. URL: <https://seedsandroots.net>
2. Звіт Краєвого Товариства Господарського «Сільський господар» у Львові за рік 1913. С. 60.
3. Звіт Краєвого Товариства Господарського «Сільський господар» у Львові з діяльності за час від 23 вересня 1908 до 31 грудня 1910. С. 11-13.
4. Перхач О. Р. Агрогеографічний напрямок у науково-організаційній діяльності доктора Григорія Величка. Матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Григорій Величко – учений і патріот України» (м. Умань, 22 жовтня 2024 року). Умань, 2024. С. 16-19.
5. Штойко П. Григорій Величко 1863-1932 Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 2018. 320 с.